

Ulusal ve Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 51 Volume: 10 Issue: 51
Ağustos 2017 August 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1810>

OKUL ÖNCESİ DÖNEM VE ÖZEL YETENEK PRE-SCHOOL PERIOD AND GIFTEDNESS

Filiz KARADAĞ*
Vesile YILDIZ DEMİRTAŞ**

Öz

Zeka, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, özel akademik alan ve motivasyon alanlarında yaşatlarına göre üstün performans gösteren bireyler de özel yetenekli olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocuklara yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların farklı tanılama yöntemleri, tarama ve eğitsel müdahale yaklaşımları üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Buna ek olarak farklı eğitim kademelerindeki öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının özel yetenekli öğrencilere yönelik görüş, tutum ve metaforik algılarını belirleyen çalışmalar olmasına karşın okul öncesi öğretmenlerinin bu çocuklara yönelik görüşlerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Okul öncesi öğretmenleri çocuğun karşılaştığı ilk eğitimcidir. Bu nedenle okul öncesi öğretmenleri çocuğun farklı olan gelişimini fark edecek, performansını değerlendirecek ve eğitim ortamını zenginleştirilecek ilk kişidir. Bu doğrultuda okulöncesi öğretmenlerinin bu çocuklara yönelik bilgi düzeyinin ortaya çıkartılması çalışmamızın çıkış noktası olmuştur. Bu çalışmanın amacı, özel yetenekli öğrencilerin ayırt edici yönleri, özellikleri, eğitimi ve ihtiyaçları konusunda okul öncesi öğretmenlerinin bilgi düzeylerini ve görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma da veriler "özel yetenekli öğrencilere yönelik öğretmen görüşme formu" ile toplanmıştır. Çalışma 2016-2017 yılında İzmir İlinde eğitim veren 19 okuldaki 67 okul öncesi öğretmeni ile yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş ortalaması 32 ve okul öncesi öğretmeni olarak çalışma deneyimleri 1-28 yıl arasındadır. Öğretmenlerin 13 (%19.40)'ünün daha önce özel yetenekli öğrencisi olmuşken, 54'ünün (%80.60) olmamıştır. Öğretmenlerin 18 (%26.86)'i fakülte, 17 (%25.37)'si yüksekokul ve 32 (%47.769)'si lise mezunudur. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, tümevarım veri analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Tümevarım veri analizi sonucunda veriler temalar haline dönüştürülerek frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Çalışma bulgularına göre Okul öncesi öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin ayırt edici ve genel özelliklerini açıklayabildikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca özel yetenekli öğrencilerle çalışmayı farklı nedenlerden dolayı zor buldukları görülmüştür. Buna ek olarak okul öncesi öğretmenleri, özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını en çok uygun eğitim ortamı, materyal ve program olarak belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Özel Yetenek, Üstün Yetenek, Üstün Zeka, Öğretmen Görüşleri.

Abstract

Having high performance on creativity, art, leadership capacity, special academic field and motivation are defined as gifted individuals. When the studies on gifted children in the pre-school period are examined in our country, it has been seen that these studies focus on different diagnostic methods, screening and educational intervention approaches. In addition, there were no studies examining the views of pre-school teachers towards these children, although the teachers and prospective teachers at different levels of education were the ones that determined the perceptions, attitudes and metaphorical perceptions of special talented students. Pre-school teachers are the first educators the child confronts. For this reason, pre-school teachers are the first to recognize the child's different development, evaluate his performance and enrich the educational environment. In this respect, it has been the starting point of our study to reveal the level of knowledge of preschool teachers towards these children. The aim of this study is to reveal the knowledge levels and views of pre-school teachers on the distinctive aspects, characteristics, training and needs of special talented students. Semi-structured interview method was used in the research. The data collected with the "teacher interview form for gifted students". The study was carried out with 67 pre-school teachers from 19 schools providing education in İzmir in 2016-2017. The average age of the teachers participating in the study is 32 and the working experience as preschool teacher is between 1-28 years. Thirteen (19.40%) of the teachers had been special talented students before, while 54 (80.60%) did not. 18 (26.86%) of the teachers were graduated from faculties, 17 (25.37%) were from collage and 32 (47.769%) were high school. Data obtained as a result of the interviews were analyzed by inductive data analysis technique. As a result of the induction data analysis, the frequencies and the percentages are calculated by converting the data into themes. According to the findings of the study, pre-school teachers were able to explain the distinguishing and general characteristics of special talented students. It has also been found that special talented students find it difficult to work for different reasons. In addition, pre-school teachers have identified the needs of special talented students as the most appropriate educational setting, material and program.

Keywords: Preschool Period, Giftedness, High Ability, Teachers' Views.

GİRİŞ

Ülkemizde 2013 yılına üstün yetenek olarak belirtilen 'özel yetenek' kavramı ilk kez Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı 2013-2017'da geçmiştir. Burada belirtildiği üzere özel yetenek kavramı genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, dil matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler, yaratıcılık, liderlik, görsel/işitsel sanatlar ve psikomotor becerileri kapsamaktadır. Yine MEB tarafından yayınlanan Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Kılavuzu'nda, zeka, yaratıcılık, sanat, liderlik

* Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Özel Yetenekliler Eğitimi Anabilim Dalı.

** Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı.

kapasitesi, özel akademik alan ve motivasyon alanlarında yaşlılarına göre üstün performans gösteren bireyler de özel yetenekli olarak tanımlanmaktadır. Dünya literatüründe 'gifted' olarak isimlendirilen bu kavram, zeka kavramının farklı kuramcılar tarafından çalışılması ve her bir kuramcının bu konuya yaklaşımının farklı olması nedeniyle birden fazla tanıma sahiptir. Örneğin; Sternberg ve Zhang (1995)'in geliştirdikleri Beşgen Kuramı'na göre zekâ düzeyinin yargılanmasında ölçütler olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu kurama göre bireyin üstün zekâlı olarak tanımlanması için olağanüstülük, enderlik, üretkenlik, kanıt ve değer olmak üzere beş ölçütü karşılaması gerektiği vurgulanmıştır. Renzulli (1978)'ye göre ise; üstün zekâ ortalama üstü özel veya genel yetenek, motivasyon ve yaratıcı yetenek olmak üzere üç ayrı faktörün etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Gagne'ye göre zihinsel, yaratıcı, sosyal-duygusal ve duygusal-motor olmak üzere dört tür üstün zekâ alanı bulunmaktadır. Ayrıca zekanın doğuştan getirilen bir özellik olması nedeniyle bu getirinin çocukların günlük yaşamlarında gözlemlenmesi oldukça kolaydır. (Gagne, 1995; 2000; MacIntyre, 2008; Sternberg, Jarvin ve Grigorenko, 2010).

Bu özelliklere sahip çocukların belirlenmesi ve tanımlanmasında da farklı görüşler yer almaktadır. Özel yetenekli çocukların özellikle de erken çocukluk döneminde gelişimin çok hızlı olması nedeniyle belirlenmesi ve tanımlanması oldukça zordur. Bu dönemdeki özel yetenekli çocukların aileleri tarafından gözlemlenen özelliklerini kaydedilmesiyle elde edilen çalışmada Ruf (2005) bu dönemdeki çocukların yaşlarına ve gelişimlerine göre bir takım ortak özellikler gösterdiklerini tespit etmiştir. Cukierkorn, Karnes, Manning, Houston & Besnoy (2007)'un okul öncesi dönemde özel yetenekli çocukların genel özelliklerinin belirtildiği farklı çalışmalardan (Barnett & Fiscella, 1985; Caropreso 1994; Eby & Smutny, 1990; Feldhusen & Kolloff, 1979; Hafenstein & Tucker, 1995; Jackson, 1992; Kitano, 1982; Perez, 1980; Robinson, 1993) yola çıkarak detaylandırıldığı çalışmada bu çocukların özellikleri aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

- *Dil Gelişimi:* Dili ve gelişmiş kelime hazinesi anlamlı ve özgün bir şekilde kullanır.
- *Eş zamanlı Olmayan Gelişim:* Sosyal-duygusal, entelektüel ve psikomotor gelişim genellikle birbirine paralel olmayan bir yapıda gelişir. Yani çocuk bu alanlardan bir tanesinde çok iyiyken diğerlerinde iyi olmayabilir.
- *Duygusal Hassasiyet:* Bu dönemdeki özel yetenekli bireyler insanların duygularını anlamada ve değerlendirmede daha iyidirler. Bu da erken yaşta empati, sorumluluk ve değer verme gibi özelliklerin gelişimini sağlar.
- *Erken Farkındalık:* Çocuklar kendileri ile akranları arasında değerlendirme yapabildikleri için mükemmeliyetçilik özellikleri erken yaşta gelişir.
- *İşbirlikli Oyun:* Özel yetenekli çocuklar oyunlarda genelde oyunu kuran, devam ettiren ve liderlik eden çocuklardır.
- *Oyunlarında Alışılmadık Nesnelere Kullanma:* Özel yetenekli çocukların bu özellikleri nedeniyle oyun ortamları değiştirilebilir ve geliştirilebilir olmalıdır.
- *Liderlik:* Arkadaşlarıyla karar verme, birlikte hareket etme, fikir üretme ve etkileşimde bulunma konusunda yeteneklidirler.
- *Gelişmiş Mizah Yeteneği:* Bu çocukların mizah yetenekleri oldukça gelişmiştir ve genel olarak bilmece, kelime oyunu gibi şeyleri görsel mizaha tercih ederler.
- *Problemlere Karşı Hassasiyet:* Yanlış veya eksik anlamalardan dolayı bu çocuklar korku, çekinme, depresyon gibi özellikler gösterebilirler.
- *Merak:* İyi odaklandıkları bu özellikleri sayesinde öğrendikleri birçok bilgiyi akıllarında tutabilirler. Bu özellikleri sayesinde ilgi alanlarına yönelerek kendilerini geliştirirler.
- *Bilişsel Beceriler:* Akıl yürütme, sebep-sonuç ilişkisi kurma, yaratıcılık, akademik aktiviteler, mantık öncesi düşünme gibi özelliklerin tümünü birlikte kullanarak bilişsel özelliklerde akranlarına göre ileridedirler.
- *Üstbiliş Kontrolü:* Problem çözmede etkili ve ekonomik stratejiler geliştirirler.
- *Erken Okuma:* Anlamayı kolaylaştırması nedeniyle akıcı şekilde hem sesli hem sessiz metin okuma görülebilir. (Cukierkorn, Karnes, Manning, Houston & Besnoy, 2007; Gross, 1999).

Özel yetenekli Çocuklar Ne Zaman Tanılanmalıdır? Erken Tanı Neden Önemlidir?

"Özel yetenekli çocuklar ne zaman tanılanmalıdır?" sorusunun iki yönü vardır. Birincisi "Çocukları olabildiğince erken yaşta yani okul öncesi dönemde ve ya ilkököl döneminde tanılamak mümkün müdür?", ikincisi ise "Tanılama aralıklı olarak mı yoksa sürekli olarak mı yapılmalıdır?" sorusudur. Daha net bir şekilde açıklayacak olursak bir kere tanı alan çocuk için bir daha herhangi bir tanılama vb. yapılmadan ömür boyu aldığı tanı üzerinden mi hareket edilmelidir. Yoksa belli zamanlarda tekrar edilerek müdahale yaklaşımlarına alınması tanıları üzerinden mi devam edilmelidir. Bunlara bağlı olarak problem yaratan diğer

bir sorun da tanılamamanın okul sistemi aracılığıyla zorunlu veya gönüllü olarak yapılması sorunudur (Heller ve Schofield, 2008)

İlk sorudan yola çıkacak olursak sosyal duygusal destek ve eğitsel müdahaleler göz önüne alındığında literatüre göre en doğrusu olabildiğince erken yaşta tanı alınmasıdır. Bu sayede çocuğun hem bilişsel hem akademik hem de sosyal-duygusal gelişimine katkıda bulunulacaktır (Schofield&Hotulainen, 2004; Stapf, 2003). Özel yetenekli çocukların gelişimi ile ilgili önemli çalışmaları bulunan Lehwald (1986), erken dönemde tanılamamanın önemini: Erken tanılamada en önemli nokta çocuğun gelişimine en uygun şeyin belirlenmesidir. Özel yetenek tanı kriterleri konusunda yeterli bilgi sahibi olmadan çocuğun gelişimine yeterli katkıda bulunulamaz. Erken tanıda sadece çocuk psikologlarının müdahalesi değil aynı zamanda okul öncesi öğretmeninin de katkısı büyüktür şeklinde ifade etmiştir (Lehwald 1986'dan aktaran, Heller ve Schofield, 2008).

Çocukların sahip olduğu yeteneklerin erken belirlenmesi sadece çocuk için değil, çocuk ile ilgili olan herkes için önemlidir. Erken tanılama; öğrenciyi kendi potansiyelini kullanmaya teşvik ederek, düzenli bir çalışma sistemi benimsemesine yardımcı olarak aile ve öğretmenlerin öğrencinin ilgi ve yeteneklerini üst düzeyde kullanması yönünde destek sağlayıcı düzenlemeler yapmalarına vesile olmaktadır (Cutts ve Moseley, 2004). Okul öncesi döneminde tanılanan özel yetenekli bireyler bu sayede bireyselleştirilmiş eğitim hizmetlerinden çok daha erken yaşta yararlanmaya başlayarak yeteneklerini doğru bir şekilde kanalize etme şansı bulacaklardır. Bazı çocukların erken yaşlarda zihinsel gelişimleri, ilerleyen yaşlara göre daha hızlıdır. Tanılama aralıklı olarak mı yoksa sürekli olarak mı yapılmalıdır? Sorusuna değinecek olursak özel yetenekli olarak belirlenen çocukların süreç içerisinde bireysel olarak takip edilmesi ve eğilimlerine göre eğitim müdahalelerinin şekillendirilmesi gerektiği söylenebilir (Heller ve Schofield, 2008).

Okul Öncesi Dönemde Özel yetenekli Bireylerin Belirlenmesinde ve Tanılanmasında Karşılaşılan Problemler

Çocukların gelişiminin en hızlı olduğu yaş aralığı olan 0-6 yaş dönemi bu dönemdeki çocukların zekâ özelliklerinin tanılanmasını zorlu kılan nedenlerden biridir. Bu nedenle bu dönemdeki çocukların tanılanmasında karşımıza çıkan temel problem gelişimin bireysel farklılık göstermesi olarak adlandırılan "eş zamanlı olmayan gelişim" bu dönemdeki özel yetenekli çocukların belirlenmesinde de karşımıza çıkan problemlerden biridir. Literatürdeki bulgular çerçevesinde bu probleme sunulan çözüm çözüm yolu ise okul öncesi dönemdeki çocukların tanılanmasında birden fazla araç kullanılması ve farklı kişilerin görüşlerinin alınmasıdır (Sutherland, 2008). Bu bölümde Eş Zamanlı olmayan Gelişim ve bu amaçla ortaya çıkan alternatif ölçme değerlendirme sistemi ile ilgili bilgi iki ayrı başlık şeklinde sunulmuştur.

1. Eş Zamanlı Olmayan Gelişim

Özel yetenekli çocukların bilişsel, duygusal ve motor gelişimlerinin hız ve derecesinin sıklıkla farklı düzeylerde gerçekleştiği görülür. Gelişimde görülen bu dengesizliğe "eş zamanlı olmayan gelişim" (asynchronous development) adı verilmektedir (Terrassier, 1985). Özellikle okul öncesi dönemde özel yetenekli çocuklar bilişsel ve zihinsel gelişimleri açısından akranlarından daha önde olmalarına karşın sosyal-duygusal ve fiziksel gelişimde bu durumu gösteremeyebilirler (Silverman, 1997). Bu çocukların bilişsel ve zihinsel gelişimlerinin iyi olması yaşlarının üstünde düşünme kapasitesine sahip olmalarına neden olur. Bu durum da kendilerine yaşlarına uygun olmayan standartlar koymalarını beraberinde getirir. Gelişimin tüm alanlarında değil de belli alanlarda çok hızlı olması, yetersizlik hissine de sebep olabilmektedir. Bu çocukların bilişsel işlevlerinde yoğun bir gelişme yaşanırken duygusal işlevlerinde bu gelişimin yakalanması zor olabilir. Eş zamanlı olmayan gelişim sadece özel yetenekli çocuklarda görülen bir özellik değildir. Özel yetenekli çocuklarda bu özelliğin görülmesi, beceri ve yeteneklerinin çok fazla ilgi çekmesi nedeniyle sınırlılıklarının da daha belirgin şekilde algılanmasından kaynaklanmaktadır (Delisle ve Lewis, 2003). Silverman (1997) özel yetenekli çocukların savunmasız olduğunu dile getirmiştir. 14 yaş düzeyinde bir zihinsel olgunluğa sahip iken 8 yaş düzeyinde bir fiziksel olgunluğa sahip olmak bilişsel ve duygusal olarak farklı görevleri yerine getirmemizi gerektirir.

2. Okul Öncesi Dönemde Çoklu Tanılama ve Değerlendirme

Ülkemizde bu dönemdeki çocukların tanılanması ve belirlenmesi diğer eğitim kademelerinden farklılık göstermektedir. Okul öncesi dönemde farklılığı ile dikkat çeken çocuk, çevrenin gözlemi ve yönlendirmesi ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) yetenek alanını belirlemek üzere değerlendirmeye alınacaktır. Çocuğun yetenekli olduğu alanlar doğrultusunda ailesi, erken çocukluk dönemi "Aile Eğitimi Programları" aracılığıyla eğitilerek, çocuğun yeteneklerinin RAM'larla ve BİLSEM'lerle işbirliği içerisinde sunulacak destekleyici hizmetlerle geliştirilmesi sağlanacaktır. Okul öncesinde özel yetenekli olduğu düşünülen çocuklara zekâ testlerinden ziyade gelişim testleri uygulanmalıdır. Uygulanan gelişim testleri sonrasında elde edilen profilde yer alan çocuğun güçlü ve zayıf yönleri belirlenerek özellikleri doğrultusunda eğitim verilmelidir. Bunlara ek olarak, okul öncesine devam

eden çocuklara yönelik buldukları kurumlarda yetenekleri doğrultusunda zenginleştirme programı uygulanabilir (Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji Ve Uygulama Kılavuzu, 2015). Yukarıda açıklanan nedenler bu dönemdeki çocukların özel yetenek potansiyellerini belirlemede ne tür ölçeklerin kullanılacağı konusunda kimlerin görüş ve önerilerinden yararlanılacağı üzerine tartışmalara neden olmuştur. Bu tartışmalar sonucunda bu dönemdeki çocukların tanınmasında birden fazla araç kullanılması ve farklı kişilerin görüşlerinin alınmasının daha doğru sonuçlar vereceği konusunda görüş birliği sağlanmıştır. Bu araçlar arasında akran değerlendirme, gözlem formları, anektod kayıtları, gelişim ölçekleri, zekâ testleri ve öğretmen değerlendirme ölçekleri yer almaktadır (Sutherland, 2008).

2.1. Ebeveyn Değerlendirmesi: Çocukların ebeveynleri tarafından değerlendirilmesi çocukları en iyi tanıyan kişilerin anne ve babalar olması nedeniyle önemlidir. Anne baba ve öğretmenler çocukların bilişsel ve zihinsel becerileri, kişilik özellikleri ve deneyimleri konusunda bilgiler verirken (Chan, 2000), özel yetenek konusundaki görüşleri çok fazla objektif olamama ihtimali taşıdığı için bilimsel tanılmalardan farklı olabilmektedir (Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Kılavuzu, 2013). Başka bir bakış açısına göre ev ortamı özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklar için çocuğun rahat ettiği ve güvenli bulunduğu ortamdır. Bu nedenle ebeveynler çocukların farklı davranışlarını, motivasyon düzeylerini, ilgilerini ve yeteneklerini daha rahat gözlemeleme şansına sahiptir.

2.2. Öğretmen Değerlendirmesi: Özel yetenekli çocukların belirlenmesinde öğretmen ve ailelerin gözlemlerinden yararlanan bir çalışmada öğretmenlerin ailelere göre daha isabetli tespitleri olduğu belirlenmiştir. Son yıllardan yapılan çalışmalarda öğretmenlerin çocukları gözlemeleme şansı en yüksek olan grup olması nedeniyle öğretmen değerlendirmelerinin önemi vurgulanmıştır (Jarosewich ve Pfeiffer, 2002). Öğretmen değerlendirme ve öğretmenin çocuğu özel yetenek alanında aday göstermesi çocuk hangi yaşta olursa olsun gerçekleşebilir. Bu süreçte kullanılacak en iyi yöntemler: gözlem ve kontrol listeleridir. Bu gözlem raporları ve kontrol listelerinde sıra dışı olan ve/veya göze çarpan öğrenme ve yetenek özellikleri, ileri düzeyde motivasyon, liderlik, yüksek derecede yaratıcı düşünme gibi başlıklardan oluşmalıdır (Pfeiffer, 2003). Bu alanda yapılan çalışmalar, öğretmen tarafından doldurulan iyi değerlendirme araçlarının bu alanda büyük fayda sağlayacağını göstermiştir. Literatür incelendiğinde bu amaçla hâlihazırda yaygın olarak kullanılan 6 ölçek bulunmaktadır. Bunlar: GiftedRatingScales (GRS; Pfeiffer&Jarosewich, 2003), Scales For Rating The Behavioral Characteristics of SuperiorStudents, (SRBCSS; Renzulli, Smith, White, Callahan, Hartman&Westberg; 1997), The Gifted and Talented Evaluation Scale (GATES; Gilliam, Carpenter&Christensen, 1996), The HOPE Scale (Peters&Gentry, 2009), GiftedEvaluatingScale (GES;McCarney&Anderson, 2009) ve The Scalesfor Identifying Gifted Students (SIGS; Ryser&McConnell, 2004)'dir. Bu ölçeklerden sadece Gifted Rating Scale ölçeğinin Okul Öncesi dönem formunun kültürümüze uyarlama çalışması yapılmıştır (Karadağ, 2015; Karadağ, Karabey &Pfeiffer, 2016)

2.3. Akran Değerlendirmesi:Bu değerlendirme özel yetenekli çocukların tanınmasındaki çoklu bilgi kaynaklarından biri olarak gösterilmektedir (Callahan, Hunsaker, Adams, Moore ve Bland, 1995'ten akt. Tarhan ve Kılıç, 2014). Çocuklar özellikle okul öncesi dönemde akranları ile oyun ve grup çalışmaları, sosyal faaliyetler veya serbest zaman etkinliklerinde bir araya gelirler. Bu süreçlerde çocuklar birbirlerinin üstün ya da iyi oldukları alanları, liderlik özelliklerini, yaratıcılıklarını ve motivasyonlarını fark ederler. Çocukların birbirleri hakkında farkında oldukları durumlar anne baba ya da öğretmen tarafından daha önce dikkat edilmeyen alanlar olabilmektedir (Banbury& Wellington, 1989).

Literatür incelendiğinde okul öncesi dönemde zekâyı ölçümlemek üzere uluslararası düzeyde en çok kullanılan test Wechsler Zekâ Ölçeği'nin okul öncesi çocuklarına uygulanan tipi olan (Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-Revised (WPPSI-R)'dir. Çelik (1998) tarafından 3-7 yaşları arasındaki okul öncesi dönemdeki Türk çocukları için WPPSI-R zekâ testinin ön uygulama çalışması yapılmıştır. Ancak çalışma ön uygulama aşaması ile sınırlı kalmıştır. Bu nedenle günümüzde kullanılamamaktadır. Ülkemizde bu konuda atılan yeni adımlardan biri Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği olarak adlandırılan ilk yerli zekâ ölçeği geliştirilmesidir (Sak, 2014). Bu ölçek genel zekâyı ve genel zekâyı oluşturan ana bileşenleri objektif olarak ölçen bireysel bir zekâ ölçeği olup yedi alt testten oluşmaktadır (Sak, 2014). Testin 4-12 yaş aralığındaki çocuklara uygulanabilir olması nedeniyle okul öncesi dönemdeki çocukların da tanınmasını sağlayacaktır.

Ülkemizde okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocuklara yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde (Bildiren, 2016, Dağlıoğlu & Metin, 2002; Koç&Saranlı, 2017; Karadağ, 2016, Karadağ, Karabey &Pfeiffer, 2016; Kurt, 2008;Saranlı, 2017; Saranlı, Sühendan& Deniz, 2017) bu çalışmaların farklı tanılama yöntemleri, tarama ve eğitsel müdahale yaklaşımları üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Buna ek olarak farklı eğitim kademelerindeki öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının özel yetenekli öğrencilere yönelik görüş, tutum ve metaforik algılarını belirleyen çalışmalar (Çapan, 2010; Şahin & Kargın, 2013; Şahin, 2016) olmasına karşın okul öncesi öğretmenlerinin bu çocuklara yönelik görüşlerini inceleyen bir çalışmaya

rastlanmamıştır. Okul öncesi öğretmenleri çocuğun karşılaştığı ilk eğitimcidir. Bu nedenle okul öncesi öğretmenleri çocuğun farklı olan gelişimini fark edecek, performansını değerlendirecek ve eğitim ortamını zenginleştirecek ilk kişidir. Bu doğrultuda okulöncesi öğretmenlerinin bu çocuklara yönelik bilgi düzeyinin ortaya çıkartılması çalışmamızın çıkış noktası olmuştur. Bu çalışmanın amacı, özel yetenekli öğrencilerin ayırt edici yönleri, özellikleri, eğitimi ve ihtiyaçları konusunda okul öncesi öğretmenlerinin bilgi düzeylerini ve görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla öğretmenlere aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1. Özel yetenekli öğrencilerinizin diğer öğrencilerden farkları nelerdir?
2. Özel yetenekli öğrencilerin gelişim alanlarında (bilişsel, sosyal-duygusal, dil ve iletişim) hangi özelliklerinin öne çıktığını düşünüyorsunuz?
3. Size göre özel yetenekli çocuklarla çalışmak kolay mıdır? Zor mudur? Neden?
4. Size göre okulöncesi sınıflarında özel yetenekli çocukların ihtiyaçları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılmamış görüşmede görüşmeciye yargı serbestliği veren ve gelişmelere göre yeni sorular sorma esnekliği sağlaması nedeniyle bu yöntem tercih edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Veri Toplama Aracı

Araştırma da veriler “özel yetenekli öğrencilere yönelik öğretmen görüşme formu” ile toplanmıştır. Bu form oluşturulurken önce literatür taranmıştır. Daha sonra iki araştırmacı tarafından 4 sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Bu form 2 uzmanın 4 öğretmenin görüşüne sunulmuştur. Alınan geri bildirimler doğrultusunda düzeltmeler yapılarak forma son hali verilmiştir.

Görüşme formu ile sözel veriler toplanması nedeniyle görüşmecinin doğru, geçerli bilgi toplaması ve öğretmenlerin dürüst ve açıklıkla bilgi vermesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca sözel verilerin analizinde analiz yapan kişilerin güvenilirliğinin hesaplanması için görüşmeleri yapan araştırmacıların veri kodlama güvenilirliğine bakılmıştır. Bu amaçla verilerin önceden hazırlanmış kategorilere kodlanması sürecinde analizi yapan araştırmacıların güvenilirliği için, uyum yüzdesi hesaplanmıştır. (Tavşancıl & Aslan, 2001). Hesaplanan güvenilirlik katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre araştırmacıların kodlama güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

Çalışma Grubu

Çalışma 2016-2017 yılında İzmir ilinde eğitim veren 19 okuldaki 67 okul öncesi öğretmeni ile yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş ortalaması 32 ve okul öncesi öğretmeni olarak çalışma deneyimleri 1-28 yıl arasındadır. Öğretmenlerin 13 (%19.40)'ünün daha önce özel yetenekli öğrencisi olmuşken, 54'ünün (%80.60) olmamıştır. Öğretmenlerin 18 (%26.86)'i fakülte, 17 (%25.37)'si yüksekokul ve 32 (%47.769)'si lise mezunudur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplamak amacıyla belirlenen okullardaki yönetici ve öğretmenlerle görüşülmüş ve bilgi verilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan 4 soruluk görüşme formu ile öğretmenlerle görüşme yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, tümevarım veri analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Tümevarım veri analizi sonucunda veriler temalar haline dönüştürülerek frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

BULGULAR

Özel yetenekli öğrencilerin diğer öğrencilerden farklarının neler olduğuna yönelik öğretmenlerin görüşleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Öğretmenlerden Alınan Görüşlere Göre Özel Yetenekli Çocukları Diğerlerinden Ayırt Eden Özellikler

Tema	f	%
Bilişsel becerilerde iyi olma (problem çözme, kavrama, algılama vb)	6	12.76
İlgi duyulan konularda dikkatini odaklama ve öğrenmeye istekli olma	5	10.63
Dikkat dağınıklığı	4	8.51
Akademik becerilerde ileride olma	4	8.51
Çabuk Öğrenme	3	6.38
Hareketli	3	6.38
Meraklı	3	6.38
Mizah Yönü Kuvvetli Olma	3	6.38
Uyum problemi	3	6.38
Kendini iyi ifade etme	3	6.38
Gelişmiş Görsel Algı	3	6.38
Sorumluluk bilinci	2	4.25
Meraklı olma	2	4.25
Yaratıcı olma	2	4.25
Lider olma	1	2.12
TOPLAM	47	100

Elde edilen bulgulara göre öğretmenler tarafından ayıt edici özellik olarak en çok belirtilen özellikler, %12.76 oranıyla “Bilişsel becerilerde iyi olma” ve %10.63 oranıyla “İlgi duyulan konularda dikkatini odaklama ve öğrenmeye istekli olma” iken en az belirtilen özellik ise %2.12 oranıyla “Lider olma” (% 2.12) olarak bulunmuştur.

Özel yetenekli öğrencilerin gelişim alanlarında (bilişsel, sosyal-duygusal, dil ve iletişim) hangi özelliklerinin öne çıktığına yönelik öğretmenlerin görüşleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Öğretmenlerden Alınan Görüşlere Göre Özel Yetenekli Çocukların Bilişsel, Sosyal/Duygusal ve Dil ve İletişim Alanındaki Özellikleri

Gelişim Alanı	Tema	f	%
Bilişsel Alan	Mantıksal matematiksel becerilerde ileride olma	12	12.63
	Mantık yürütme	11	11.57
	Okuma-yazma bilme	7	7.36
	Meraklı olma	6	6.31
	Güçlü bellek	6	6.31
	Problem çözme	5	5.26
	Bilgiyi hızlı algılama ve özümseme	5	5.26
	Neden-sonuç ilişkisi kurma	5	5.26
	İlişki kurma	5	5.26
	Akranlarına göre akademik olarak ileride olma	4	4.21
	Hızlı öğrenme	4	4.21
	Sorgulama	3	3.15
	Üç boyutlu düşünme	3	3.15
	Geniş hayal gücü	2	2.10
	Yaratıcı olma	2	2.10
	Uzun süre dikkat odaklamama	2	2.10
	Yönerge alma	2	2.10
	Mizah yeteneği	2	2.10
	İlgi alanlarına sahip olma	2	2.10
	Karşılaştırma yapma	2	2.10
Uzun süre dikkat odaklama	2	2.10	
Yüksek farkındalık	2	2.10	
Toplam		95	100
Sosyal Duygusal Alan	Liderlik	7	18.91
	Kendinden büyüklerle anlaşma	5	13.51
	Akranlarıyla anlaşmama	5	13.51
	Yüksek sorumluluk bilinci	4	10.81
	Yüksek Özgüven	4	10.81
	Uyum sağlama	4	10.81
	Yaşlılarından olgun davranma	3	8.10
	Empati kurma	3	8.10
	Kişilerarası problem çözme	2	5.40
	Toplam		37
Dil-İletişim Alanı	Kendini açık ve akıcı biçimde ifade etme	26	61.90
	Geniş kelime dağarcığı	13	14.45
	Güçlü alıcı dil becerisi	3	7.15
	Toplam		42

Elde edilen bulgulara göre öğretmenler tarafından bilişsel alanda en çok belirtilen özellikler, %12.63 oranıyla “Mantıksal matematiksel becerilerde ileride olma” ve %11.57 oranıyla “Mantık yürütme” iken en az belirtilen özellik ise %2.10 oranıyla “Yüksek farkındalık” olarak bulunmuştur. Sosyal duygusal alanda ise en çok belirtilen özellik %18.91 oranıyla liderlik iken en az belirtilen özellik “Kişilerarası problem çözme” olarak bulunmuştur. Dil-iletişim alanında ise en çok belirtilen özellik % 61.90 oranla “Kendini açık ve akıcı biçimde ifade etme” iken en az belirtilen özellik %7.15 oranla “Güçlü alıcı dil becerisi” olmuştur.

Özel yetenekli çocuklarla çalışmayı zor veya kolay bulmaya ve bunun nedenlerine yönelik öğretmenlerin görüşleri Tablo 3 ve Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 3: Öğretmenlerin Özel Yetenekli Çocuklarla Çalışmayı Zor veya Kolay Bulma Durumları

	f	%
Kolay	10	14.92
Zor	57	85.08
Toplam	67	100

Elde edilen bulgulara göre %85.05 oranla öğretmenlerin büyük çoğunluğu özel yetenekli çocuklarla çalışmayı zor bulduğunu belirtmiştir.

Tablo 4: Öğretmenlerin Özel Yetenekli Çocuklarla Çalışmayı Zor veya Kolay Bulma Nedenleri

Tema	f	%
Uzmanlık gerektirmesi	18	27.27
Çabuk sıkılmaları	13	19.69
Daha fazla çaba göstermek zorunda olma	12	18.18
Uyum problemi yaşamaları	7	10.60
Bireysel desteğe ihtiyaç duymaları	6	9.09
Zor Bulma Nedeni		
Yaşlılarıyla iyi anlaşamaması	3	4.54
Hareketli olmaları	3	4.54
Çok soru sormaları	2	3.03
İletişimde zorluk yaşamak	1	1.51
Materyal eksikliği	1	1.51
Toplam	66	100
Kolay Bulma Nedeni		
Çabuk öğrenmeleri	6	50
Birçok alanda iyi performans göstermeleri	4	33.33
Öğretmenle işbirliği eğiliminde olmaları	2	16.67
Toplam	12	100

Elde edilen verilere göre öğretmenler özel yetenekli çocuklarla çalışmanın zorluğunun nedenleri olarak en çok%27.27 oranıyla “Uzmanlık gerektirmesi” (Öğretmenler bu durumu ‘Zor. Bu çocuklara öğretmenlik uzmanlık gerektirir.’ ve ‘Zor. Diğer öğrencilerden farklı olarak desteklenmesi ve uzmanlık gerektirmesi açısından.’ gibi ifadeler kullanarak belirtmiştir.), %19.69 oranıyla “Çabuk sıkılmaları”(Öğretmenler bu durumu ‘Zor. Çocuk çok çabuk sıkılabiliyor.’ ve ‘Zor. Çabuk öğrendikleri için çabuk sıkılıyorlar.’ gibi ifadeler kullanarak belirtmiştir.) ve %18.18 oranıyla “Daha fazla çaba göstermek zorunda olma”(Öğretmenler bu durumu ‘Zor. Eğitiminin daha fazla performans göstermesi, daha fazla zaman harcaması ve araç-gereç bulması gerekir.’ ve ‘Zor. Öğretmenin fazla efor sarf etmesi gerekir.’ gibi ifadeler kullanarak belirtmiştir.) durumlarını belirtmişlerdir. Kolay bulma nedenlerini de %50 oranda “Çabuk öğrenmeleri” (Öğretmenler bu durumu ‘Kolay yanı çabuk öğrenmesi.’ ve ‘Kolay. Çünkü çabuk öğrenir, geri dönüt hızlıdır.’ gibi ifadeler kullanarak belirtmiştir.), %33.33 oranla “Birçok alanda iyi performans göstermeleri” (Öğretmenler bu durumu ‘Kolay. Tüm eğitsel çalışmalarda iyi performans sergilerler.’ gibi ifadeler kullanarak belirtmiştir.) ve %16.67 oranla “Öğretmenle işbirliği eğiliminde olmaları”(Öğretmenler bu durumu ‘Kolay. Bu çocuklar öğretmenle iş birliği içinde olma eğilimindedirler.’ gibi ifadeler kullanarak belirtmiştir.) ile belirtmişlerdir.

Okulöncesi dönemdeki özel yetenekli çocukların ihtiyaçlarının neler olduğuna yönelik öğretmenlerin görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Öğretmenlerden Alınan Görüşlere Göre Özel Yetenekli Çocukların İhtiyaçları

Tema	f	%
Uygun eğitim materyalleri	19	19.38
Uygun eğitim plan ve programları	16	16.32
Uygun eğitim ortamı	16	16.32
Uzman eğitimi	13	13.26
Yeteneklerini geliştirmeye yönelik atölyeler	7	7.14
Anlaşılma ihtiyacı	7	7.14
Yönlendirme	5	5.10
İletişim	5	5.10
Psikolojik destek	4	4.08
Ayrı okul eğitimi	2	2.04
Aile-öğretmen arası iletişim	2	2.04
Sorumluluk alma	2	2.04
TOPLAM	98	100

Elde edilen bulgulara göre özel yetenekli çocukların ihtiyaçları öğretmenler tarafından en çok %19.38 oranla “Uygun eğitim materyalleri”, %16.32 oranla “Uygun eğitim plan ve programları”, %16.32 oranla “Uygun eğitim ortamı” ve %13.26 oranla “Uzman eğitimi” olarak belirtilirken en az %2.04 oranlarıyla “Ayrı okul eğitimi”, “Aile-öğretmen arası iletişim” ve “Sorumluluk alma” olarak belirtilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin ayırt edici ve genel özelliklerini açıklayabildikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca özel yetenekli öğrencilerle çalışmayı farklı nedenlerden dolayı zor buldukları görülmüştür. Buna ek olarak okul öncesi öğretmenleri, özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını en çok uygun eğitim ortamı, materyal ve program olarak belirtmişlerdir.

Bulgular incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin özel yetenekli öğrenci olarak, mantıksal ve matematiksel becerileri iyi olan öğrencileri algıladıkları görülmektedir. Bu sonuca göre öğretmenlerin görüşleri 20. yüzyıl başlarından itibaren görülen üstün zeka tanımı ile benzerlik göstermektedir. 20. yüzyılın başlarında üstün zekâ kavramı neredeyse deha kavramı ile aynı anlamda kullanılmıştır. Bu dönemde ağırlıklı olarak akademik konuları içeren testlerden yüksek puan alan öğrenciler üstün zekâlı olarak kabul edilmiştir. 21. yüzyıldan itibaren problem çözme yeteneği, motivasyon, beceri, yaratıcılık, liderlik vb.

kavramların eklenmesiyle birlikte bu görüş yerini daha geniş kavramları içeren özel yeteneğe bırakmıştır (Pfeiffer, 2008; Levent, 2013; Sak, 2014; Sternberg, Jarvin ve Grigorenko, 2010).

Öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerin bilişsel, sosyal-duygusal ve dil-iletişim alanında belirttikleri özellikler, alan yazında yer alan okul öncesi dönemdeki özel yetenekli öğrencilerin genel özellikleri (Cukierkorn, Karnes, Manning, Houston & Besnoy, 2007) ile benzerlik göstermektedir. Ancak öğretmenlerin, özel yetenek tanımında yer alan yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi, özel akademik alan ve motivasyonu (Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji ve Uygulama Kılavuzu, 2013) bir özellik olarak görerek bu alanlarda üstün performans gösteren bireyleri özel yetenekli olarak algılamadıkları görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerle çalışmayı zor buldukları görülmüştür. Bunun nedenini de çoğunlukla bu öğrencilerle çalışmanın uzmanlık gerektirmesi, kendilerini bu konuda yeterli bulmamaları, bu öğrencilerin çabuk sıkılmaları ve bu öğrencilere daha fazla vakit ayırmaları gerektiği şeklinde açıklamışlardır. Bu durum öğretmenlerin öğrenim hayatlarında yeteri kadar özel eğitim ve uygulamaları derslerini almamalarından kaynaklanabilir. Buna ek olarak çalışmaya katılan öğretmenlerin %47.76'sının lise mezunu olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmenlerin %80.60'sı daha önce özel yetenekli öğrenci ile çalışmadıklarını belirtmişlerdir. Burada, öğretmenlerin uygulama bilgisi ve deneyim eksikliğinden dolayı bu çocuklarla çalışmayı olduğundan daha zor gördükleri ortaya çıkmıştır. Buna karşın öğretmenlerin çocukların ihtiyaçlarını doğru betimlediği görülmüştür. Bu durum "uygulama bilgisi ve deneyim eksikliği" görüşünü desteklemektedir.

Sonuç olarak okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin özel yetenekli çocukların eğitiminin zenginleştirilmesi konusunda eğitime ihtiyacı olduğu görülmektedir. Buna göre eğitimin zenginleştirilmesi konusunda öğretmenlerin desteklenmesi gerekmektedir. Bu amaçla özel yetenekli öğrencilerin okul öncesi dönemde yetenek alanlarına göre zenginleştirilmiş eğitim programları geliştirilmeli ve öğretmenlere bu programlar uygulamalı öğretilmelidir.

KAYNAKÇA

- ARANLI, Adile Gülşah, SÜHENDAN, E. R. & DENİZ, K. Zülfiyar (2017). "Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların dil gelişimlerinin analizi", *YED/JEL*, 1.
- BANBURY, Mary M. & WELLINGTON (1989). "Bud. Designing and using peernomination forms", *Gifted Child Quarterly*, 33(4), 161-164.
- BARNETT, Lynn A. & FISCELLA, Joan (1985). "A child by another name... A comparison of the playfulness of gifted and nongifted children", *Gifted Child Quarterly*, 29(2), 61-66.
- BİLDİREN, Ahmet (2016). *Proje temelli yaklaşıma dayalı erken müdahale programının üstün yetenekli çocukların problem çözme becerisine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- CALLAHAN, Carolayn M. (2005). "Identifying Gifted Students From Underrepresented Populations", *Theory Into Practice*, 44, 98-104.
- CAROPRESO, Edward J. & WHITE, C. (1994). "Stephen. Analogical reasoning and giftedness: A comparison between identified gifted and nonidentified children", *The Journal of Educational Research*, 87.5: 271-278.
- CHAN, David W. (2000). "Exploring Identification Procedures Of Gifted Students By Teacher ratings, Parent Ratings And Student Self-Reports In Hong Kong", *High Ability Studies*, 11(1), 69-82.
- CUKIERKORN, Jesse R., KARNES, Frances A., Manning, Sandra J., HOUSTON, Heather & BESNOY, Kevin (2007). "Serving the preschool gifted child: Programming and resources", *Roepers Review*, 29(4), 271-276.
- CUTTS, Norma E. & MOSELEY, Nicholas (2004). *Üstün zekâli ve yetenekli çocukların eğitimi*, İsmail Ersevimi (Çev.). İstanbul: Özgür Yayınları.
- ÇAPAN, Bahtiyar Eraslan (2010). "Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilere ilişkin metaforik algıları", *Journal of International Social Research*, 3.12.
- ÇELİK, Züleyha (1998). *WPPSI-R Zekâ Testi Ön Uyarılama Çalışması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- DAĞLIOĞLU, Elif & METİN, Nilgün (2002). "Anaokulunda Devam Eden Beş-Altı Yaş Grubu Çocuklar Arasından Matematik Alanında Üstün Yetenekli Olanların Belirlenmesi", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- DELISLE, Jim & LEWIS, Barbara A (2003). *The survival guide for teachers of gifted kids*, USA: Barnes and Noble Publishing.
- EBY, Judy W. & SMUTNY, Joan F. (1990). *A thought ful overview of gifted education*, Longman Pub Group.
- FELDHUSEN, J. F. & KOLLOFF, M. B. (1979). "Giftedness: A mixed blessing for the preschoolchild", *When there is crisis: Helping children cope with chane*, 81-90.
- GAGNÉ, François (1995). "From giftedness to talent: A developmental model and its impact on the language of the field", *Roepers Review*, 18(2), 103-111.
- GILLIAM, James E., CARPENTER, B. O., & CHRISTENSEN, J. R. (1996). "Gifted Evaluation Scales: A norm-referenced procedure for identifying gifted and talented students", Austin, TX: PRO-ED.
- GROSS, Miraca UM. (1999). "Small poppies: Highly gifted children in the early years", *Roepers Review*, 21(3), 207-214.
- HAFENSTEIN, Norma Lu & TUCKER, Brooke (1995). "Psychological intensities in young gifted children", Paper presented at the *Esther Katz Rosen Symposium on the Psychological Development of Gifted Children*.
- HELLER, Kurt A. & SCHOFIELD, Neville J. (2008). "Identification and nurturing the gifted from an international perspective", in *Handbook of giftedness in children*, Pfeiffer, S. (Ed), (ss. 93-114). Springer US.
- JACKSON, Nancy Ewald (1992). "Precocious reading of English: Origins, structure, and predictive significance", in P. S. Klein ve A. J. Tannenbaum (Ed.), *To be young and gifted* (syf. 171-203). Norwood, NJ: Able.
- JAROSEWICH, Tania, PFEIFFER, Steven. I. & MORRIS, Jacqueline (2002). "Identifying Gifted Students Using Teacher Rating Scales: A Review of Existing Instruments", *Journal of Psychoeducational Assessment*, 20(4), 322-336.

- KARADAĞ, Filiz (2015). *Okul Öncesi Dönemde Potansiyel Üstün Zekalı Çocukların Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- KARADAĞ, Filiz, KARABEY, Burak, & PFEIFFER, Steven I. (2016). "Identifying Gifted Preschoolers in Turkey: The Reliability and Validity of the Turkish-Translated Version of the GRS-Preschool/Kindergarten Form", *Journal of Education and Training Studies*, 4(10), 8-16.
- KARADAĞ, Filiz. (2016). "Özel yetenekli bireylerin tanınması ve tanılamaya yönelik alternatif değerlendirme araçları", *Journal of International Social Research*, 9(46).
- KITANO, Margie. (1982). "Young gifted children: Strategies for preschool teachers", *Young Children*, 37(4), 14-24.
- KOÇ, Fatma & SARANLI, Adile Gülşah (2017). "Erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocuklara ilişkin Türkiye'de gerçekleştirilen lisansüstü çalışmaların çok boyutlu analizi", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 163-183.
- KURT, Evrim (2008). *Raven Spm Plus Testi 5.5-6.5 Yaş Geçerlik, Güvenirlik, Ön Norm Çalışmalarına Göre Üstün Zekalı Olan ve Olmayan Öğrencilerin Erken Matematik Yeteneklerinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- LEVENT, Faruk (2013). *Üstün Yetenekli Çocukları Anlamak-Üstün Yetenekli Çocuklar Sarmalında Aile, Eğitim Sistemi ve Toplum*, (2.Baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- MACINTYRE, Christine (2008). *Gifted and talented children 4-11: understanding and supporting their development*, Routledge.
- MCCARNEY, STEPHEN B. & ARTAHUD, Tamara J. (2009). *Gifted Evaluation Scale Third Edition Technical Manual*, Columbia, MO: Hawthorne Educational Services.
- ÖZEL YETENEKLİ BİREYLERİN EĞİTİMİ STRATEJİ VE UYGULAMA KILAVUZU (2015). Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- ÖZEL YETENEKLİ BİREYLERİN EĞİTİMİ STRATEJİ VE UYGULAMA PLANI (2013). Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- PETERS, Scott J., & Gentry, M. (2009). "Identifying Gifted, Talented, And High-Ability Students From Low-Income Families", Paper presented at the 18th World Conference for Gifted and Talented Children, Vancouver, Canada.
- PFEIFFER, Steven I. (2008). *Handbook Of Giftedness in Children. Psychoeducational Theory, Research And Best Practices*, New York: Springer Science+Business Media.
- PFEIFFER, Steven. I. (2003). "Challenges and opportunities for students who are gifted: What the experts say", *Gifted Child Quarterly*, 47(2), 161-169.
- PFEIFFER, Steven I. & JAROSEWİCH, Tania (2003). *Gifted Rating Scales*, Pearson.
- RENZULLI, Joseph S. (1978). "What makes giftedness? Reexamining a definition", *Phi Delta Kappan*, 60(3), 180.
- RENZULLI, Joseph S., SMITH, Linda H., WHITE, Alan J., CALLAHAN, Carolyn M., HARTMAN, Robert K. & WESTBERG, Karen I. (1997). *Scales For Rating The Behavioral Characteristics Of Superior Students*, Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.
- ROBINSON, Nancy M. (1993). "Identifying and nurturing gifted, very young children", in K. A. Heller ve ark. (Ed.), *International handbook of research and development of giftedness and talent*, (pp. 507-524). Elmsford, NY: Pergamon Press.
- RUF, Deborah L. (2005). *Losing our minds: Gifted children left behind*, Scottsdale: Great Potential Press, Inc.
- RYSER, G. R. & MCCONNELL, K. (2004). *Scales for identifying gifted students*.
- RYSER, Gail R., & MCCONNELL, Kathleen (2004). *Scales For Identifying Gifted Students*.
- SAK, Uğur (2014). *Üstün Zekâlılar, Özellikleri, Tanınmaları, Eğitimleri*, (4. baskı). Ankara: Vize Yayınevi.
- SARANLI, Adile Gülşah (2017). "Okul öncesi dönemdeki erken müdahale uygulamalarına farklı bir bakış: Üstün yetenekli çocuklar için erken zenginleştirme", *Eğitim ve Bilim*, 42(190).
- SCHOFIELD, Neville J., & HOTULAINEN, Risto (2004). "Does All Cream Rise? The Plight Of Unsupported Gifted Children", *Psychology Science*, 46, 379-386.
- SILVERMAN, Linda Kreger (1997). "The construct of asynchronous development". *Peabody Journal of Education*, 72(3-4), 36-58.
- STAPF, Aiga (2003). *Hochbegabte Kinder [Highlygiftedchildren]*, München: C.H. Beck.
- STERNBERG, Robert J. & ZHANG, Li-fang (1995). "What do we mean by giftedness? A pentagonal implicit theory", *Gifted Child Quarterly*, 39(2), 88-94.
- STERNBERG, Robert J.; JARVIN, Linda; GRIGORENKO, Elena L. (2010). *Explorations in giftedness*, Cambridge: Cambridge: University Press.
- SUTHERLAND, Margaret (2008). *Developing The Gifted And Talented Young Learner*, Sage.
- ŞAHİN, Feyzullah & KARGIN, Tevhide (2013). "Sınıf öğretmenlerine üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi konusunda verilen bir eğitimin öğretmenlerin bilgi düzeyine etkisi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(02), 001-013.
- ŞAHİN, Feyzullah (2016). "Üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri konusunda okul öncesi yardımcı öğretmen adaylara verilen eğitimin etkisi", *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 1(3).
- TARHAN, Sinem & KILIÇ, Şükran (2014). "Üstün yetenekli bireylerin tanınması ve Türkiye'deki eğitim modelleri", *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi-Journal of Gifted Education Research*, 2(2).
- TAVŞANCIL, Ezel & ASLAN, Esra (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- TERRASSIER, Jean-Charles (1985). "Dyssynchrony: Uneven development", In J. Freeman (Ed.), *The psychology of gifted children: Perspectives on development and education*, (pp. 265-274). Chichester, England: Wiley.
- ÜSTÜN YETENEKLİ BİREYLER STRATEJİ VE UYGULAMA PLANI (2013). Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- YILDIRIM, Ali & ŞİMŞEK, Hasan (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.